ಪ್ರತಿಬಿಂಬ

PRATIBIMBA –Multidisciplinary Kannada Research Journal of IIMRD
ISSN: 2582-2284
Vol-7 Issue-5, March - April 2026, Pp. 63-66
©*IIMRD*, Mysuru
IIMRD JOURNALS
www.iimrd.com

ಸಸ್ಯಾಧಾರಿತ ಔಷಧಿಗಳ ಜಾಗತಿಕ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಆರೋಗ್ಯ

ಡಾ. ಕುಮಾರ್ ಬಿ.ಕೆ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಕುಶಾಲನಗರ

ಸಾರಾಂಶ: (Abstract)

ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಜನರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಔಷಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ.85 ರಷ್ಟು ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವಿಶ್ವದ ಬಹುತೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಾಧಾರಿತ ಔಷಧಿಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ಔಷಧಿಗಳು ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಬರುವ ಹಾಗೂ ಇತರ ರೋಗಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಭಾರತವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಇತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಡಜನರ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಾಧಾರಿತ ಔಷಧಿಗಳು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸುಮಾರು 8000 ಔಷಧಿಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿವೆ. ಜಗತ್ತಿನ 2,50,000 ದಿಂದ 5,00,000 ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಶತ 85 ರಷ್ಟುಸಸ್ಯಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿವೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): *ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು, ಸಸ್ಯಾಧಾರಿತ ಔಷಧಿಗಳು, ಜನಾಂಗೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ, ರೋಗಗಳು*

ಪೀಠಿಕೆ

ಭಾರತವು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಧರ್ಮ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆದಿವಾಸಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅವರು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಜೀವನ ಶೈಲಿ, ಆಚರಣೆ, ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ, ರೋಗ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಔಷಧೋಪಚಾರವು "ಜನಪದ ವೈದ್ಯಕೀಯ" ಎಂಬ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪರಂಪರೆ, ಆಧುನಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ತಾವು ನಡೆಸುವ ಆರೋಗ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿವೆ.

ಆದಿವಾಸಿ ಸಮಾಜದ ಆರೋಗ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ

ಆದಿವಾಸಿಗಳು ರೋಗವನ್ನು ಕೇವಲ ದೇಹದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ದೇವರ ಅಸಮಾಧಾನ, ಪೂರ್ವಜರ ಶಾಪ ಅಥವಾ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳ ಪರಿಣಾಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ

Please cite this article as: ಕುಮಾರ್, ಬಿ.ಕೆ. (2026). ಸಸ್ಯಾಧಾರಿತ ಔಷಧಿಗಳ ಜಾಗತಿಕ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಆರೋಗ್ಯ. ಪ್ರತಿಬಿಂಬ: *ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರೀಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 7(5). ಪು.ಸಂ.* 63–66

ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಂತ್ರಿಕ ವಿಧಾನಗಳು, ಪೂಜೆ–ಹೋಮ, ಬಲಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ, ಸಸ್ಯೌಷಧಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಅರಿಶಿನ ಮತ್ತು ನಿಂಬೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ; ಗಾಯಕ್ಕೆ ನೀಮ್ ಎಲೆ ಅಥವಾ ಅಲೋವೆರಾ ಹಚ್ಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಸಿವಿನ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣಕ್ರಿಯೆಗೆ ತುಳಸಿ ಸೇವಿಸುವರು.

ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಜ್ಞಾನ:

ಆದಿವಾಸಿ ಔಷಧೋಪಚಾರವು ಕಾಡಿನ ಸಸ್ಯಮೂಲಾಧಾರಿತವಾಗಿದೆ. ಕಷಾಯ, ಲೇಪ, ಧೂಪ, ದವಸುವುದು ಈ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿವೆ.

ರೋಗ	ಔಷಧಿ ಗಿಡ	ಬಳಕೆ ವಿಧಾನ
ಜ್ವರ	ಅರಿಶಿನ	ಕಷಾಯ
ಗಾಯ	ನೀಮ್	ಲೇಪ
ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು	ತುಳಸಿ	ಸೇವನೆ

ಚಿಕಿತ್ಸಕರ ಪಾತ್ರ

ಆದಿವಾಸಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಭೂವಾ, ಓಜಾ, ಗುನಿಯಾ ಅಥವಾ ಜನಪದ ವೈದ್ಯರು ಪ್ರಮುಖರು. ಅವರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಔಷಧಿ ಗಿಡಗಳ ಗುಣವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರೋಗ ನಿವಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಪಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಜನರು ಅವರನ್ನು "ಆರೋಗ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಕರು" ಎಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಂಬಿಕೆ, ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು

ರೋಗ ನಿವಾರಣೆಗೆ, ಅವರು ಮಂತ್ರ–ತಂತ್ರ, ಬಲಿ ಪದ್ಧತಿ, ಹಬ್ಬ–ಹರಿದಿನಗಳ ಆಚರಣೆ, ದೇವರ ಪ್ರಸಾದ ಸೇವನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಆಧುನಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯದ ಪ್ರಭಾವ:

ಸರ್ಕಾರವು ಆದಿವಾಸಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು (PHC), ಅಂಗನವಾಡಿಗಳು, ಆಶಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಆಧುನಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ. ಟೀಕಾಕರಣ, ಮಾತೃ–ಶಿಶು ಆರೈಕೆ, ಪೋಷಣಾ ಯೋಜನೆಗಳು, ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಡೆತಡೆ, ಅಕ್ಷರಾಸ್ಯತೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನಡೆ ಮತ್ತು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಸೇವೆಗಳು ತಲುಪುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಸಮಸ್ಯೆಗಳು:

1. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಢೀಕರಣದ ಕೊರತೆ – ಹಲವಾರು ಜನಪದ ಔಷಧಿಗಳಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ದೃಢೀಕರಣವಿಲ್ಲ.

2. ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು – ಸರಿಯಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಬದಲು ಮಂತ್ರ–ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಯ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.
3. ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಕೊರತೆ – ದೂರದ ಕಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ತಲುಪುವುದು ಕಷ್ಟ.
4. ಅಸಮರ್ಪಕ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ – ಶಿಶು–ಮಾತೃ ಸಾವು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆ:

ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಜನಪದ ಔಷಧಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಆಯುರ್ವೇದ, ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ, ಸಿದ್ಧ, ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿ "ಹರ್ಬಲ್ ಮೆಡಿಸಿನ್" ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಜನಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪಾತ್ರ

- ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆ
- ಜನಪದ ವೈದ್ಯರ ತರಬೇತಿ
- ಔಷಧಿ ಗಿಡಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ
- ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿ ಅಭಿಯಾನ
- ಸಂಯೋಜಿತ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (Integrated Medicine)

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನ

1. ದ್ವಿತೀಯಕ ದತ್ತಾಂಶ ಸಂಗ್ರಹ – ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಲೇಖನಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ವರದಿಗಳು
2. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಶೀಲನೆ – ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಲೇಖನಗಳು
3. ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನ
4. ಗುಣಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ – ಜೀವನಶೈಲಿ, ನಂಬಿಕೆ, ಆರೋಗ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ

ಸಮಾರೋಪ

ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಔಷಧೋಪಚಾರವು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡ ಅಮೂಲ್ಯ ಪರಂಪರೆ. ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಜೀವನಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬಹುದು. ಆದಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವರು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಜೀವನವನ್ನು

ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಔಷಧೋಪಚಾರವು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಸಸ್ಯಗಳು, ಬೇರುಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರೋಗಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದಿವಾಸಿ ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಜನಪದ ವೈದ್ಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರು ವಿವಿಧ ಸಸ್ಯಗಳ ಗುಣಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ರೋಗಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಇವರು ಜ್ವರ, ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು, ಗಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಸಸ್ಯ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಕಷಾಯ ತಯಾರಿಸಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಸಸ್ಯ ಲೇಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಆದಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿಧಾನಗಳು ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ ಹಾಗೂ ಪೂಜೆಗಳನ್ನೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಜ್ಞಾನವು ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಅತ್ಯಂತ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದು.

ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ

- Jain, A. K. (2010). *Tribal Medicine in India: An Overview*. New Delhi: Concept Publishing Company.
- Singh, K. S. (1998). *The Scheduled Tribes*. New Delhi: Oxford University Press.
- Bhasin, V. & Dhamija, S. (2009). *Traditional Herbal Medicine among Tribes of India*. Indian Journal of Traditional Knowledge, 8(2), 185–190.
- Government of India, Ministry of Tribal Affairs. (2015). *Tribal Health Care and Traditional Medicine Practices*. New Delhi.
- Sharma, P. (2013). *Folk Medicine and Indigenous Knowledge: Indian Perspective*. Jaipur: Rawat Publications.